

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. II. cap. 12. & seqq. de Testimoniis in eâ suspectis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

doctrina. Cum enim Ecclesia Latina fuerit & sit constantior in Fide Christi, quam Ebraea seu Hierosolymitana, & plures Graeca, quae jam defecerunt à Fide & unitate Ecclesiae Catholicae; quidni merito etiam secundum Augustinum judicetur fidelior & constantior in editione Latina Scripturae S. Neque hic obstat, sed potius favet Augustinus, *primò*, quia tantum vult editiones Latinas cedere Graecis & Ebraeis originalibus, non autem omnibus futuris & jam existentibus post defectum Ecclesiae Hierosolymitanae ac Graecae à Fide & Unitate Ecclesiae Catholicae. *Deinde*, quia vult tantum ex Graecis & Ebraeis corrigi, & ad unitatem atque conformitatem cum Itala reduci infinitas Versiones Latinas; non autem Italiam, quam praefert omnibus, ad aliquam illarum indè reformari. *Denique*, quia vult tantum etiam editionem Italiam in lectione varia, sive ex certo, sive incerto scriptoris errore, & in sensu dubio sententiarum, aut propria verborum significatione, cedere Textui Graeco & Ebraeo debere correctioni & uniformi, & significationi ac sensui expressiori; cui doctrinae & usui Exemplarium Graecorum & Ebraeorum nihil prorsus derogat aut praedjudicat Concilium Tridentinum, illa ad probationem editionis vulgatae ad usum communem & irrefragabilem in Ecclesia. *Sic Epitomator Anatomicus* in gratiam Versionis vulgatae à Patribus Tridentinis canonizatae, non sine calumnia in Evangelicos, quae depellent ea, quae breviter contra tum erunt monenda. Quam vis enim, quod primam attinet defensionis partem de adprobatione versionis vulgatae respectu aliarum, idem dixerit quod ante & post eum alij etiam putarunt esse dicendum, ne temeritatis possent argui Patres conscripti *si rivulum fontibus praeponisissent*; nescio tamen, an emplastrum hoc vulnus tegat, & annon haec explicatio menti decernentium videatur contraria, si verba, prout jacent, sumantur & juxta communem sensum intelligantur. Apertius certè animi sensa oportuisset prodere definitores Synodeios, si hoc tantum voluissent, & non potius eam stabilire Versionem, quam suis opinionibus experti sunt praeter aliis accommodam. Adde, vix posse locum habere illam neutralitatem, quam huic Decreto adtingit Franciscanus, quasi, *sine praedjudicio sive reprobatione, sive adprobationis originalium* Textuum fuerit conditum; cum vel reprobari, vel adprobati debuerint illo stante, ut ut circumstantiae & causae ejus ostendant latis superque, magis, ad *reprobationem* inclinasse Patres, minus videlicet peritos linguarum, à quibus non paucum suo Coetui periculum timuerunt, quod constat. In hoc verò, quantum fuerit discessum ab Antiquitate & doctrina Augustini, ex ante dictis contra Bellarminum sufficienter patet. Dum insuper dubitat *Epitomator*, an haec *Itala*, cujus meminit Augustinus, sit ipsa Versio, quae dicitur *vulgata*, eomet ipso ostendit, quam in lubrico versetur. Quod autem jaecat Ecclesiae Romanensis Fidem & in ea constantiam majorem praeter Ecclesiam *Judeorum & Graecorum*, etiam non deesset, quod hanc inanem jaecantiam variis posset modis refellere, si id jam ageretur; hoc tamen non obstante, *Judeos Codicis Ebraei fidos fuisse custodes*, ea docent testimonia, quae supra sunt ex Augustino adducta, ubi haec Controversia fuit ventilata. Idem de *Graecis* statuendum est. An post Augustini tempora aliquam passi sint Textus originales jaecuram, eorum est probare, qui in turbido piscari desiderant. Et si Augustinus suo tempore Versionem *Italiam* praetulerit ceteris, non sequitur, idem hodiè de *Vulgata* dicendum esse, cui dum *Anatomicus* ex mente Patrum Tridentinorum adscribit *usum irrefragabilem*, petit principium, cujus demonstrationem per nulla omnino media poterit perducere ad finem.

CAPUT DUODECIMUM, DECIMUM TERTIUM ET QUARTUM.

De

Testimoniis Vulgatae suspectis.

PLurima in his capitibus suo ordine collegit loca Bellarminus, ob quae Vulgata Versio tanquam corrupta fuit accusata, quibus vindicandis aequè omni errore purgandis omnem adhibuit pro viribus industriam. Omnia examinare nostri jam non est instituti, sed ea tantum, in quorum tractatione Augustini intercedit autoritas. Initium fiat à primo & classico, multumque haecenus vexato Geneleos loco de Semine Mulieris caput Serpentinum contrituro, quod Subjectum per pronomen *ipsa* ubi vel *ipse* vel *ipsum* legi debuit, in Vulgata Versione exprimitur, idque de eo, vel potius ea praedicatur, quod nulla omnino praedicari potest ratione. Hanc vero Lectionem Bellarminus ideo suscepit inter alia defendendam, quia post & praeter

C

alios

alios Ecclesiæ Doctores Augustinus quoque eam retinuit. Responsi loco non sine causa repeto, quod *Morinum* supra contra auctoritatem Augustini pro Ebraei Textus integritate militantis excipientem vidimus, nimirum ei non fuisse Ebraicæ linguæ & rerum Judaicarum cognitionem, quæ exceptio hic iterum magis, quam ibi valet, cum de hac Controversiâ non, nisi ex sacratiore Literatura agi possit & de jure debeat, & præcuntem insuper Bellarminum infra habituri simus, qui dum aliter ad Augustini de *Petrâ Fidei* sententiam respondere non posset, quod objectioni satisfaceret, hac denuum rima

Lib. 1. de evadere se posse putavit, scribens, *Augustinum ex sola lingua Ebraicâ ignorantia esse deceptorum*. Et hinc Criticæ Sacræ Scriptor, *Capellus*, non semper ita Sacer, ut voluit videri, multa que contra Sacri Textus authenticam, bonis lugentibus & tam nefarium facinus ferio detestantibus, Ecclesiæ non sine plurium scandalo obijciens, hic quidem optimè

Lib. V. c. 11. P. 370. monuit: *Non est, quod se tueantur, Vulgatæ nimirum Versionis defensores, auctoritate Augustini & aliorum quorundam Patrum. Nam vetus Latina Translatio, quæ & Augustinus & veteres illi Patres sunt usi, non est Translatio Hieronymi ex Ebraeo, sed alia antiquior ex Græco LXX. interpretum facta. Sero enim cepit usurpari Translatio Hieronymi ab expositioribus Ecclesiasticis & Commentatoribus Veteris Testamenti. Deinde, facile est videre, lectionem illam (Ipsa) licet antiquam esse ex librarij inscitia depravatam, qui cum videret pronomen (Ipse) genere non convenire cum antecedente nomine, (Semen) putavit legendum esse (Ipsa) illudque referri ad nomen Mulieris, itaque commutavit pronomen masculinum in femininum, quam Lectionis depravationem non animadvertentes illi Patres & inter eos Augustinus, locum illum, quam potuerunt, commode de Eva, vel de B. Virgine interpretati sunt.* Notari hic omninò etiam meretur, quod *Hortingerus* in de Heptaplis

Anal. Hi- stor. theol. Dissert. I. pag. 131. Parisiensibus quam accuratissimè observavit, in opere illo plus quam regio Translationes ceteras sex, videlicet Samaritanam, Samaritano-Chaldeam, Chaldeam, Syriacam, Arabicam, Græcam, magno omnes loco habendas, masculinum habere, solam è contrario Vulgatam, quam Augustinus & ceteri Patres Latini sine prævio examine sunt secuti, contra earum omnium consensum obtrudere femininum. Ut ex auctoritate Patrum Græcorum porro contra sententiam Augustini & aliorum Patrum Latinorum agam, opus esse non videtur, cum Bellarminus illorum consensum nobis ultrò largiatur, horum contentus numero, nisi quod *Chrysostomus* immisceat, quasi eadem cum latinis Patribus facientem, de quo tamen inter alios cordatiores *Pamelius*, ad secundum *Cypriani* adversus Judæos Librum, ubi idem Oraculum in masculino genere citatur, monuit, *Græcum illius contextum ista etiam legere, hæc tamen cum additione, priorem ejus interpretem Latinum legisse femininum, quod idem Josepho quoque, rerum Judaicarum Scriptori Græco, & in ipso Textu, & in Versione Latina accidisse, post alios in ad priora Josephi capita exercitationibus notatu dignum existimavit Bæclerus, Scriptor in Sacra etiam literatura non inexercitatus. E numero, quos inter Papæos dixi hoc in puncto cordatioribus & Ebraicæ Veritati præ aliis pluribus addictos eminet *Andrædus*, rigorosissimus Fidei Tridentinæ contra *Chemnitium* Defensor, cujus contra Vulgatam Lectionem editionis Latinæ hæc adducit *Muisius*, supra non semel auditus: *Quamvis Virgini Deipara multi piè & religiosè accommodent, tamen cum in vetustissimis quibusdam Latinis Exemplaribus reperitur (Ipse) & cum Ebraicis id Voluminibus conspiret, ita esse legendum non dubito, cui auctoritas Hieronymi faveret.* Addit, proferre *Andrædium Leonis Magni* è Patrum Latinorum numero testimonium, cujus, utpotè Pontificis Romani verba hic etiam omninò legi debent: *Deus in Solemnibus, Omnipotens & Clemens, cujus natura Bonitas, cujus voluntas potentia, cujus opus misericordia est, statim ut nos Diabolica malignitas sua mortificavit invidia veneno, predestinata renovandis mortalibus suapieratis Remedia inter ipsa Mundi primordia præsignavit, denuntiavit Serpenti futurum semen Mulieris, quod noxii capitis elationem suâ virtute contereret, Christum scilicet in carne venturum hominemque signans, qui natus ex virgine violatorem humane propaginis incorrupta Nativitate damnaret.* Et quia *Pamelius* loco antè citato è Patribus Græcis *Trenæum* fassus est esse nostrum, id quod etiam clara ejus verba testantur, non præter rem hic adjunguntur, quæ *Fevardentius* ad illum locum in rem præsentè utiliter valde notavit: *Differitur de Christo, Semine mulieris promisso, ut serpentis caput, id est, Mortem, Antichristum, Diabolum, Peccatum, Infernumq., homine salvo superaret; arg. ita illum Genesios locum intelligendum ac explicandum esse, docent que sequuntur alia Genesios loca, & Paulus indicat. Aded quoque manifestum est, illius promissi sacri Seminis nomine Christum esse significatum, nomine autem serpentis Diabolum, ex Isaia, Iohannis, Pauli, Petri & Sanctorum Patrum unanimi consensu. Quod ultimum ideo magis notabile**

e. 9. n. 51. Differt. Acad. P. 496. Adfert. III. Ebr. verit. Oper. Tom. II. p. 244. Homil. II. in Solemnibus. Nativ. mox ab init.

Lib. III. adv. hæres. c. 25.

bile est, ut obvietur calumniæ Bellarmini, qui, dum Chemnitium scribere monet, de Semine, id est, Christo loqui in hoc Oraculo scripturam, ut omnes Fereses docent, vel, ut ipsa Chemnitii verba habent, *Textum Ebraum, Chaldaum, Græcum, & totam Antiquitatem legere & interpretari de ipso semine*, mendacium ei impegit, Fewardentio quoque impingendum, utpote eadem cum Chemnitio scribenti.

Alter locus sequitur, quem Bellarminus Augustini testimonio tanquam in Vulgatâ benè valentem vindicâre studuit, numero & ordine ibidem observato *quartus*, non minus, quam de quo proximè est actum, vexatus, de ob vel prolatione Sacrificiali Melchisedeciana, qui verò, dum infra circa Examen Sacrificii, ut audit, Missatici recurret, suo in loco utpotè debito uberius tractabitur. Jam plus ultra eundem est, Bellarmino nos ad Davidem, Regium Prophetam & Plaltem, ducente, inque Versionis Vulgatæ Vindicis, circa *Psalmi sexagesimi & septimi*, vel juxta Ebraicam Veritatem octavi sensum, in uno & altero Versu ad Augustini auctoritatem provocante. Versus tertii & decimi initium juxta Vulgatam ita habet: *Rex Virtutum dilecti, dilecti*. Hanc Versionem non Calvinus solum taxavit, sed Evangelici Doctores etiam, nominatim D. Hunnius noster, in Examine primæ hujus Controversiæ Anti Bellarminianæ, ad Hieronymi Versionem ex Ebræo fonte desumptam, ad eoque commodiorem provocans. Hanc tamen non obstante, & quia semel fuit decretum, Vulgatam defendere Versionem, etsi multis in locis incongruam, Bellarminus non hic tantum, sed & in explicatione Plalterii ex professo hanc adstruit lectionem, inter alia etiam, ut dixi, auctoritate Augustini munitus, Lectionem hanc & Versionem adprobantis. Ut, quid hanc de re statuendum sit, etsi de nullo Fidei articulo agatur, breviter ob oculos ponatur, in genere illud notari potest, quod dudum jam D. Balduinus noster monuit, *non deesse, qui dubitent, an liber ille enarrationum in Psalmos sit Augustini, quia non moris ipsi fuerit, tales edere Glossas, nec mentionem istorum fecerit Possidius vel Possidonius*, ut ut contrarium Bellarminus in de Scripturis Ecclesiasticis testetur, quo usus micro-vel potius macroscopio, ipse viderit. Et ne Evangelici Doctoris testimonium videatur suspectum, audiatur, quid Sixtus Senensis de his enarrationibus censuerit, ita scribens: *Hos tractatus pii & benevoli auditores ex ore ejus collectos in integrum & ordinatum, quale nunc habemus, digesserunt corpus. Genus Expositionis ubique allegoricum & morale est, literalis intelligentia parum attingens. Hieronymus in Epistolis ad Augustinum taxare videtur hos Commentarios, tanquam nimis obscuros, & in non-nullis etiam a recta linea, & à sua Græcorumque omnium Tractatorum mente discrepantes. Suspicio Hieronymum desiderasse in his enarrationibus explicationem Psalmorum juxta Ebraicæ Veritatis puritatem & Græcorum expositorum sententiam. Sed cum Augustinus Ebraici Sermonis esset ignarus, & in Græcis Literis non sic instructus, ut Græca Commentaria manu libera possit evolvere, necesse fuit, illum sæpe ex inopia literalis intelligentiæ à vero ac proprio literæ sensu ad extortas deflectere Allegorias. His ita in genere præsuppositis, quæ non parum juvare possunt, facile patet, quid in specie ad præsentis loci sensum contra Bellarmini ad Augustini auctoritatem provocantis pro Vulgatæ editionis versione Vindicis responderi possit & debeat. Nimirum, dum Bellarminus putat, Interpretem Latinum non posse accusari, ideo quod fidelissimè verterit id, quod in Græco reperit; non enim ex Ebræo, sed Græco traductos esse Psalmos, non ita benè rem suam defensisse censendus est. Hanc enim ob causam ægrè ferunt Evangelici Canonisationem Versionis Vulgatæ, non ex ipso Fonte, sed rivulo derivatæ, & hinc eò impuriore, quo longius à fonte recedit, id quod è præsentis Textu etiam constat. Inde cordatiore ex ipsis Papæ S. Scripturæ & in specie Plalterii Interpretes, nominatim Cajetanus, Genebrardus, Engubinus, Mariana, Iansenius, Maldonatus, & qui supra pro Ebræi Textus integritate verba fecit, Muisus, & inter Papistantes Grotius, non attenta Augustini & aliorum interpretum Latinorum auctoritate ad Ebræi Textus sensum contra Vulgatam libere & audacter provocarunt, quorum verba, & Vulgati interpretis correctiones prolixius huc exscribere non vacat, quia commodius in eorum Commentariis & observationibus leguntur. Eadem ratio est alius loci ex eodem Psalmo desumpti, quem Bellarminus itidem juxta Latinam Versionem ex auctoritate Augustini defendere satagit, ubi quæ in Ebræo Textu de reductione ex profundo maris habentur, in Latina Versione ad conversionem in profundum maris sine omni sensu referuntur, contradicentibus iterum plerisque interpretibus ad Ebræi Textus intellectum attentis. Incidenter id tantum notari potest, Bellarminum malè ad Kimchii testimonium provocare, quasi rectè ex Ebræo possit verti, in profundum, cum*

Oper. Lat.
tin. Tom.
II. p. 160.

Tholph.
pag. 521.

Bibl. S.
Lib. IV.
pag. 257.

si nuperam ejus Commentariorum in Psalmos Versionem Parisiis editam, aut quæ ex iisdem *Johannes Vinars*, Anglus, ante non ita plures annos suis *Decaplis* inseruit, Bellarmino legere datum fuisset, nullum sit dubium, quin hujus testimonii citatione superesset. Tertius nunc superest ex Psalterio locus, quem Bellarminus ad auctoritatem Interpretis Latini tuendam Augustini etiam consensu munit, desumptus è Psalmo post centesimum trigesimo & primo, vel juxta Ebræos secundo, in cujus Versiculo quinto & decimo dum Ebræus Textus habet, *Victum ejus benedicendo benedicam*, Latinus autem pro *Victum* legit *Viduam*, nemo non videt, multum discrepare ad fonte rivulum, & nihilo tamen minus à Bellarmino defensum, quamvis miserimè & non sine existimationis detrimento. Quid enim quæso est, dicere, *Si nullus* (non, nullus) *error hic est, esse in Græco*; quam fateri, si sit error, errare Latinum cum Interprete Græco? Et quam absurdè præterea statuit Bellarminus, sensum utriusque, & Ebræi nimirum Textus & Latini Interpretis, id est, sive *Victum*, sive *Viduam* legatur, esse eundem ferè! Ingenuè iterum Muisius: *Error in Latino nasci potuit inde, dum aliquis inconsultè Veritate Ebræicâ, nec inspecto Codice Græco, quod statim sequerentur pauperes, peravit Victum esse mendam, ideoque nihil basitans Viduam reposuit.* Seductus igitur fuerit Augustinus cum quibusdam aliis Doctoribus Latinis, qui ex Idiomatici sacri ignorantia ad fontem recurrere non potuerunt, nullo tamen modo id in Veritatis præjudicium inservire debet, ne rivulos injectis ab hoc & illo lapillis turbidos purgare liceat, àque impuritatibus hic & ibi contractis liberare. Nullum certè est & esse potest vel debet dubium, quin ipse Augustinus, si hodiernum viveret, ubi fontes sacri plurima ex parte, per Deigratiam, ad integritatem pristinam sunt redacti, satis purè fluentes, grato agnosceret animo, si seductum se meliora doctus videret.

Ad aliqua Novi jam Fœderis loca ut veniamus, quæ ex Interprete Vulgato Bellarminus Augustini auctoritate defendere se posse putat, occurrit locus ex capite Johannis decimo & quarto, ubi Christus suis Apostolis promisit, *Spiritus S. suggeret vobis omnia, quæcunque dixerò vobis*, juxta Versionem Latinam; quam Chemnitius noster ideo dixit esse depravatam, quia pro tempore præsentis futurum posuit; ad probandum, quæcunque in Conciliis definiuntur, pro Spiritus S. Oraculis accipienda esse, quod tamen Bellarminus negare videtur, prætendens, *Catholicos*, id est, Romano-Papæos, *in hoc verbo fundamentum auctoritatis Conciliorum non ponere*, de cætero, *Augustinum & alios Veteres sic legere, ut hodiernum in Vulgatâ legitur, & sensum esse eundem cum Græco*, quem negare non potuit de præsentis tempore intelligendum esse. Contradicit nimirum sibi ipsi, vel potius scribit Bellarminus. Quam verè enim de ipso Verborum sensu agnoscat, intelligenda esse ea non de futuro tempore, sed præsentis, quorsum etiam Augustini respicit Explicatio, suo legenda loco; tam fallè ab eodem & e contrario adferitur, sensum Interpretis Latini eundem esse cum sensu Textus Græci, quod nihil aliud est, quam si Bellarminus scripsisset, futurum tempus esse idem cum præsentis, quod quam absurdum sit, ipse forsitan agnovisset, si quæcunque ille vitæ Chartæ, promptitudine sæpius infelicissima, accuratiori mentis trutina ponderasset prius, id quod in hac Polemographia universali fieri omninò debebat. Quod porro se cum suis Symmachis fundamentum auctoritatis Conciliorum in hoc verbo ponere inficias ire est ausus, nimis se immemorem ante dictorum vel scriptorum postea ostendit, dum inter alia ad Conciliorum generalium & à Pontifice Romano tanquam Ecclesiæ summo Capite approbatorum auctoritatem, & infallibilitatem demonstrandam præsidia ex S. Scripturis desumpta, non quidem hoc expressè testimonium, sed omninò eidem simile & parallelum adduxit, ex sexto videlicet & decimo Johannis capite, quo sensu planè eodem Christus itidem Discipulis promisit, *Spiritus Veritatis docebit vos omnem Veritatem*, quod idem est cum promissione antecedente; *Spiritus S. suggeret vobis omnia, quæcunque* (non dixerò tum, sed jam) *dixi vobis*. Post hunc citatur alius N. T. locus, ex Versione Latina Augustini auctoritate defendendus, ex initio Epistolæ ad Romanos desumptus, ubi in Vulgata editione Christus dicitur esse *prædestinatus Dei filius*, quam iterum non Calvinus solum, sed & Evangelici Doctores ob sensum scopo Apostoli planè contrarium non immeritò reprehendunt, Bellarminus verò, Interpretem hunc optimè Verba Pauli reddidisse, defendit, præter alios Doctores Latinos, Augustini etiam consensu nixus, Addunt alii quosdā Patres Græcos, quorū testimonia hic excutere est præter Instituti rationem & alius loci. Nunc id videndum, an hæc Translatio ex auctoritate Augustini à Bellarmino tanquam optima rectè defendatur? Contrarium huic si ex auctoritate domestica

Vid. Dil.
her. Tom.
I. Dispp.
Pag. 328.

Lib. II.
de Conc.
cap. 2.

vid. Doct.
Dorich.
Pentad.
Disp. 13.
num. 9.

demonstrabitur, ad rem ipsam nihil ultro desiderari poterit. Est ea *Gulielmi Esthii* Professoris antehac *Duaceni*, Commentatoris notissimi & apud suos æstimatissimi, qui postquam ostendit, quo sensu Christus dici possit prædestinatus Dei Filius, & plerique Commentatores Latini hæc Pauli Verba interpretati fuerint, Augustinum quoque eis adiungens, ita porro scripsit: *Sumitur interdum vox Græca pro eo, quod est declaratum seu confirmatum. Ita accepit hoc loco Syrus Interpres, dum vertit agnitum. Eadem significatione acceperunt Chrysostomus & cæteri post eum Græci Tractatores, qui quidem Verba Apostoli ad hunc modum exponunt: Idem ille, qui factus est ex semine David secundum carnem, quem proinde constat verum hominem fuisse, etiam declaratus est & certissimis argumentis comprobatus esse Dei Filius. Hæc, ubi eam argumentis ab Apostolo recensitis illustravit, inquit Esthii, hæc Græcorum expositio satis expedita & facilis est, & probè quadrat Instituto Pauli.* Deinde *veram ac Germanam esse id arguit, quod & alibi Paulus eadem hæc argumenta proferat, quibus declarata sit & confirmata Fidei veritas.* Porro, *Latinorum interpretatio, præter eam difficultatem, quam parit hic Sermo, Christum esse Filium Dei prædestinatum (quod certè in scripturis alibi non legitur,) etiam in explicandâ Syntaxi & sensu verborum sequentium, In Virtute, secundum Spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum, multum laborat, nec tamen Lectoris animo satisfacit.* Adidit plura ad hujus sentus uberiorem ex ipso Textu & locis parallelis enucleationem, quæ ibi quam hic commodius leguntur. Patet ex his sufficienter, *Esthium* contra *Bellarminum*, quin & Augustinum cæterosque Patres Latinos, *Vulgatæ* Versioni inhaerentes, esse nostrum, & non solum ad Patres Græcos, Idiomatici Apostolici magis gnaros, adeoque magis æstimandos provocare, sed etiam ad Testes domesticos, *Laurentium Vallam, Fabram St apulensem, Cajetanum*, ut & *Erasmus*, omnes Græciam pro eruditionis Matre agnoscentes, quibus ex prioris seculi scriptoribus & Apostolicis Commentatoribus adjungo *Guiliandum*, laudatissimum *Sixto Senensi & Possævino* Collatorem, ex novissimis verò & omnium Recentissimis *Fromondum*, non ita dudum in *Cathedrà Lovaniensi* Antecessorem, pluribus aliis consentientibus jam non attentis, cum horum testimonio satis tuti esse possint Evangelici contra quorumvis aliorum ad Latinam editionem, & eidem patrocinantium Patrum Latinorum, nominatim Augustini; autoritatem provocantium insolentiam & temeritatem. Neque multum dissimili Apologia nos munire possumus contra objectam Augustini autoritatem, quoad testimonium ex undecimo capite ejusdem ad Romanos Epistolæ desumptum, in quo de oppositione operum & Gratiæ agitur, altera parte argumentationis Apostolicæ per Interpretem Latinum ommissa, cujus vel caula *Chemnitius* eundem ex debito accusavit, conquestusque est graviter non immerito, quod eam pro authentica Versione venditare & commendare ausi fuerint Patres Tridentini, in quâ præter alia plura tam insignis pars Oraculi tam classici desideretur. Responder *Bellarminus, esse quidem in Græcis Codicibus illam sententiam, id est, legi in fontibus, undè purior, quam è rivulis aqua hauritur; & à Theophylactò explicari, cui Oecumenium & Theodoretum, qui Textus fontanum melius, quam Latini Commentatores erant, peritos addere potuisset & omninò debuisset; à nullis tamen aliis agnosci, nominatim non ab Origene, non à Chrysostomo, non ab Ambrosio, nec ab ullis aliis hujus loci Explanatoribus, quin nec ipso etiam Augustino, frequentissimè quamvis hunc locum tractante.* Ut de cæteris non dicam, utpote ad hoc Examen non pertinentibus, Augustinus idèd hanc Oraculi Apostolici partem non explicasse censendus est, quia suo jam tempore Versio Latina, qua usus est, eam non habuit; qui si Græcos tanquam bonæ fidei possessores in hoc & aliis consulisset, ad ipsos nimirum fontes respiciens, nullum est dubium, quin argumentationis Paulinæ cohærentiam ultro agniturus fuisset. De *Origenis & Ambrosii* in Paulum Commentariis hodie extantibus non ignotum est, quid Criticorum eruditiores utriusque partis censeant. Et quia *Chrysostomi* operum editio, qua in præsens fruor, nihil ejus Commentariorum in Epistolam ad Romanos exhibet, nihil de eo nunc quidem pronuntio.

CAPUT DECIMUM QUINTUM ET SEXTUM.

De

Editionibus Bibliorum Vulgatis.

NON pauca ex Augustino loca ad hujus Controversiæ tractationem collegit *Bellarminus* pro more, quæ tamen si rite inspiciantur, parù valde aut plane nihil conferre